

UDK: 347.9
pregledni članak
primljen 14. veljače 2005.

Viktorija Mihić, dipl. iur.
mlađi asistent Pravnog fakulteta u Mostaru

PRIPREMANJE GLAVNE RASPRAVE

U ovom radu autorica obrađuje temu "Pripremanje glavne rasprave". Autorica ukazuje na postupanje suda i stranaka u pripremanju glavne rasprave. Sud odmah po prijemu tužbe počinje pripreme za glavnu raspravu. Ove pripreme obuhvaćaju prethodno ispitivanje tužbe, dostavu tužbe tuženiku na obvezni odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave. Prethodno ispitivanje tužbe je prva i obvezna faza postupka kojoj je cilj ispitati jesu li ispunjene sve procesne pretpostavke bez čijeg postojanja sud nije ovlašten upustiti se u meritorno ocjenjivanje osnovanosti tužbenog zahtjeva. Druga, također, obvezna faza postupka je dostava tužbe tuženiku na obvezni odgovor. Nakon primitka tužbe s prilogima, tuženik je dužan najkasnije u roku 30 dana dostaviti sudu pismeni odgovor na tužbu. Treća faza postupka pripremanja glavne rasprave je održavanje pripremnog ročišta. Po prijemu odgovora na tužbu sud će zakazati pripremno ročište. Održavanje pripremnog ročišta je obvezno. Zadatak je pripremnog ročišta da sud, uz suradnju stranaka, otkloni smetnje koje sprečavaju daljnje postupanje i da sredi materijal o glavnoj stvari kako bi se glavna rasprava mogla što uspješnije i što prije okončati. Četvrta posljednja faza je zakazivanje ročišta za glavnu raspravu. Sud rješenjem određuje: dan i sat održavanja glavne rasprave, pitanja o kojima će se raspravljati, dokaze koji će se izvesti i osobe koje će biti pozvane na glavnu raspravu.

Ključne riječi: prethodno ispitivanje tužbe, dostava tužbe tuženiku na obvezni odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave.

I/ UVOD

1. Dana 5. studenoga 2003. godine stupio je na snagu novi Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (*«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine»*, br. 53/03., dalje – **FZPP**). Danom stupanje na snagu FZPP-a prestao je važiti prethodni Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (*«Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine»*, br. 42/98. i 3/99., dalje – **SFZPP**).

Parnični postupak sastoji se od tri osnovna stadija - *stadija pripremanja glavne rasprave, glavne rasprave i donošenja odluke*.

Sud *odmah* nakon primitka tužbe počinje pripreme za glavnu raspravu (FZPP, čl. 62. st. 1)¹. Ovim člankom je naglašena obveza suda da žurno postupi po prijemu tužbe.

¹ Usporedi OMANOVIĆ, S., *Draft novog Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine s komentarom*, Sarajevo, 2003. (dalje – OMANOVIĆ), str. 33.

U cilju kvalitetnijeg suđenja, propisano je da u fazama pripreme za glavnu raspravu sud *prethodno ispituje tužbu, dostavlja je na obvezni odgovor, održava pripremno ročište i održava glavnu raspravu.*²

Odgovarajuća priprema je jamstvo za brzo, djelotvorno i pravilno rješavanje u parnici, a nedostatak ili neodgovarajuća priprema najčešće dovodi do odgađanja rasprave i odugovlačenja postupka, što dovodi do veće potrošnje i vremena i novca. Stadij pripremanja glavne rasprave postoji da bi se već prije glavne rasprave sav procesni materijal tako raščistio i koncentrirao da se na glavnoj raspravi može raspravljati samo o pitanjima koja se neposredno odnose na zahtjeve stranaka. U svrhu omogućavanja normalnog tijeka parnice i što boljeg pripremanja glavne rasprave sud donosi odluke o upravljanju postupkom i protiv ovakvih rješenja nije dopuštena posebna žalba (FZPP, čl. 64. st. 1. i st. 2.).

Prema odredbama FZPP-a, *sud* je definiran kao tijelo koje donosi odluke. Bitno je reći da je prema odredbama SFZPP-a predsjednik vijeća bio ovlašten donositi taksativno propisane odluke u tijeku pripremanja glavne rasprave, do određivanja prvog ročišta za glavnu raspravu. On je odlučivao: o stupanju prethodnika u parnicu, o sudjelovanju umješača, o osiguranju dokaza, o preinaci tužbe, o troškovima postupka u slučaju povlačenja tužbe, o prekidu ili mirovanju postupka, o privremenim mjerama osiguranja, o spajanju parnica, o razdvajanju postupka, o određivanju sudskih rokova ili njihovu produljenju, o zakazivanju ročišta ili njihovoj odgodi, o povratu u prijašnje stanje zbog propuštanja roka ili ročišta, o oslobođenju stranaka od plaćanja troškova postupka, o osiguranju parničnih troškova, o polaganju predujma na ime troškova za poduzimanje pojedinih radnji u postupku, o postavljanju privremenog zastupnika, o dostavi sudskih pismena, o mjerama za ispravljanje podnesaka, o urednosti punomoći, te o svim pitanjima koja se tiču upravljanja postupkom.³

2. Vodeći se načelom ekonomičnosti, po kome je sud dužan poduzeti sve one parnične radnje koje vode brzom i jeftinom okončanju parnice, zakonodavac je dao mogućnost sudu da u tijeku pripreme glavne rasprave meritorno okonča spor, tj. da donese *presudu na temelju priznanja, presudu na temelju odricanja i presudu zbog propuštanja*, te primi na zapisnik *sudsku nagodbu*, s tim da je sud dužan voditi računa raspoložu li stranke zahtjevima koji su protivni propisima i pravilima morala društva.⁴

Ako tuženik do zaključenja glavne rasprave *prizna* tužbeni zahtjev, sud mora bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev (*presuda na temelju priznanja*, FZPP, čl. 180.). Za razliku od kontradiktornih presuda koje sud donosi samo temeljem prethodnog raspravljanja obje parnične stranke, dispozitivne presude sud donosi samo temeljem izjava ili ponašanja tuženika. Jedna od takvih presuda je i presuda na temelju priznanja kojom se usvaja tužbeni zahtjev nakon što ga je tuženik priznao osnovanim. Prema stajalištu sudske prakse priznanje tužbe znači samo prizna-

² Vidi POROBIĆ, M. - POROBIĆ, V. - POROBIĆ, J., *Zakoni o parničnom postupku (Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko Distrikt BiH) sa komentarom i sudskom praksom*, Sarajevo, 2004. (dalje – POROBIĆ), str. 552.

³ Podrobnije o tome kod DIKA, M. – ČIZMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000. (dalje – DIKA – ČIZMIĆ), str. 463. - 466.

⁴ *Ibid.*, str. 466. - 467.

nje činjenica navedenih u tužbi pa bez izričitog priznanja tužbenog zahtjeva sud nije ovlašten udovoljiti tužbenom zahtjevu presudom na temelju priznanja.⁵ Da bi priznanje tužbenog zahtjeva bilo relevantno, mora biti dano izričito (*expresis verbis*), do zaključenja glavne rasprave.⁶ U tom je smislu i ranija sudska praksa zauzela stajalište da je sud ovlašten donijeti presudu na osnovi priznanja i kad je tuženi priznao tužbeni zahtjev izražen u DEM, a tužitelj na ročištu izmijenio zahtjev na isplatu u KM u istom iznosu.⁷

Prema članku 181. FZPP-a, ako se tužitelj do zaključenja glavne rasprave *odrekne* tužbenog zahtjeva, sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (*presuda na temelju odricanja*). Presuda na temelju odricanja jest izraz načela dispozicije u parničnom postupku, utemeljena je na izričitoj izjavi tužitelja da se odriče tužbenog zahtjeva i rezultira potpunim ili djelomičnim odbijanjem tužbenog zahtjeva.⁸

Kada tuženik, kome je uredno dostavljena tužba u kojoj je tužitelj predložio donošenje presude zbog propuštanja, ne dostavi pismeni odgovor na tužbu u zakonskom roku, sud će donijeti presudu kojom se usvaja tužbeni zahtjev (*presuda zbog propuštanja*), osim ako je tužbeni zahtjev očigledno neosnovan (FZPP, čl. 182.).

Prema odredbi čl. 314. SFZPP-a bilo je moguće donošenje presude zbog izostanka.⁹

3. Tijekom pripreme glavne rasprave stranke mogu nastojati da te pripreme budu što potpunije: da u svojim podnescima navedu činjenice koje namjeravaju iznijeti na glavnoj raspravi kao i dokaze čije izvođenje namjeravaju predložiti.¹⁰

Znači, pripremanje glavne rasprave počinje podnošenjem tužbe sudu, a završava se zakazivanjem ročišta za glavnu raspravu. Ovaj stadij ima za svrhu, prvo, da sud ispita postoje li procesne pretpostavke i da otkloni nedostatke koje se u tom pogledu javljaju, drugo, da sud na osnovi izlaganja stranaka utvrdi koje su činjenice među njima sporne, te da poduzme sve što je potrebno da se na glavnoj raspravi mogu o tim činjenicama izvoditi dokazi. Značenje pripremnog postupka je, dakle, u tome što se u ovom stadiju treba pravna stvar dovesti u takvo stanje koje će omogućiti brz i nesmetan razvoj glavne rasprave.¹¹

⁵ Vidi Županijski Sud (dalje – ŽS) u Rijeci, GŽ - 16/98. od 29. travnja 1998. god., DIKA – ČIZMIĆ, o. c. str. 550.

⁶ Tako i u odlukama: ŽS u Rijeci, GŽ- 16/98. od 29. travnja 1998. god., DIKA - ČIZMIĆ, str.550.

⁷ Vidi presudu Vrhovnog suda Federacije BiH (dalje – VS FBiH), br. PŽ- 170/98., od 22.09.1998. god.- objavljenu u Biltenu Vrhovnog suda FBiH (dalje – **Bilten**), br. 1/99.

⁸ Vidi DIKA – ČIZMIĆ, o. c., str. 554.

⁹ U tom je smislu i sudska praksa: Presuda zbog izostanka nije se mogla donijeti na drugom po redu ročištu za glavnu raspravu i kad je tuženik izostao s prvog ročišta za glavnu raspravu na koje je bio uredno pozvan. Vidi VS FBiH, br. PŽ – 50/97, od 20. 05 1997. god. – objavljeno u Biltenu, br. 1/97.

¹⁰ Podrobnije o tome kod RAJOVIĆ, B. – ŽIVANOVIĆ, M. – MOMČILOVIĆ, R., *Gradansko procesno pravo*, Banja Luka, 2001.(dalje – **RAJOVIĆ**), str. 68.

¹¹ Tako i više o tome POZNIĆ, B., *Gradansko procesno pravo*, Beograd, 1970.(dalje – **POZNIĆ**), str. 202.

II / PRETHODNO ISPITIVANJE I DOSTAVA TUŽBE

1. Prethodno ispitivanje tužbe

Prethodno ispitivanje tužbe je prva faza u postupku ispitivanja tužbe i vrši se odmah nakon primitka tužbe. Ovo je obvezna faza postupka jer je sud dužan ispitati urednost i pravilnost svake tužbe na temelju podataka sadržanih u tužbi i činjenica koje su sudu poznate. Cilj je prethodnog ispitivanja tužbe utvrditi jesu li ispunjene sve procesne pretpostavke bez čijeg postojanja sud nije ovlašten upustiti se u meritorno ocjenjivanje osnovanosti tužbenog zahtjeva, što znači da su procesne pretpostavke uvjet dopuštenosti tužbe dok od materijalno-pravnih činjenica zavisi utemeljenost tužbenog zahtjeva.¹² Dakle, sud prethodnim ispitivanjem tužbe provjerava jesu li prema sadržaju inače formalno uredne tužbe, ispunjene procesne pretpostavke, odnosno postoje li smetnje za daljnji tijek postupka, tj. postoji li već nešto u samoj tužbi što ukazuje da sporna stvar ne može ići na glavnu raspravu.¹³

Prema odredbi čl. 66. FZPP-a, sud je ovlašten poduzimati potrebite radnje kada ustanovi da je tužba *nerazumljiva* ili da ne sadrži elemente propisane zakonom (*nepotpuna tužba*) ili da postoje *nedostaci* glede sposobnosti tužitelja ili tuženika da budu stranke u parnici ili nedostaci glede zakonskog zastupanja stranke ili nedostaci koji se odnose na ovlasti zastupnika da pokrene parnicu kad je takva ovlast potrebna¹⁴ Prema čl. 262. SFZPP-a, ove je radnje bio ovlašten poduzimati predsjednik vijeća.

Odredbom čl. 67. FZPP-a, nakon prethodnog ispitivanja tužbe, sud donosi rješenje kojim se tužba *odbacuje* ako ustanovi: da rješavanje o tužbenom zahtjevu ne spada u sudsku nadležnost, da je tužba podnesena nepravodobno, da o istom zahtjevu već teče parnica, da je stvar pravomoćno presuđena, da je o predmetu spora sklopljena sudska nagodba, da se tužitelj pred sudom odrekao tužbenog zahtjeva, da ne postoji pravni interes tužitelja za podnošenje tužbe ili da tužitelj nije u roku koji mu je sud odredio otklonio nedostatke.

Sud donosi rješenje kojim se oglašava *nenadležnim* i predmet ustupa drugom sudu ako ustanovi da nije mjesno ili stvarno nadležan za rješavanje o tužbenom zahtjevu.¹⁵

Tužba je nerazumljiva ako je napisana tako da se ne može utvrditi njezin sadržaj ili se ne može utvrditi prava namjera tužitelja, a nepotpuna ako ne sadrži potrebne činjenice i podatke za postupanje po njoj. Ako je tužba nerazumljiva ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njoj moglo postupati, sud treba tužitelja poučiti i pomoći mu da tužbu ispravi odnosno dopuni, i u tu svrhu može ga pozvati u sud ili mu vratiti tužbu radi ispravke i odrediti mu rok za ponovno podnošenje tužbe.¹⁶

Nakon prethodnog ispitivanja tužbe uz uvjet da je tužba uredna, odnosno da nije odbačena kao neuredna, sud može donijeti rješenje o mjesnoj nadležnosti, stvarnoj nadležnosti, odbaciti tužbu zbog apsolutne nenadležnosti suda, zbog neblagovremenosti i zbog ne postojanja pravnog interesa za podnošenje tužbe za utvrđenje. Sud može donijeti i rješenje o odbacivanju tužbe zbog presuđene stvari, zbog *litispendencije* i zbog toga

¹² U tom smislu DIKA – ČIZMIĆ, o. c., str. 467.

¹³ Tako RAJOVIĆ, o. c., str. 69.

¹⁴ Podrobnije o tome kod OMANOVIĆ, o. c., str. 34.

¹⁵ Usporedi OMANOVIĆ, o. c., str. 35.

¹⁶ Vidi DIKA – ČIZMIĆ, o. c., str. 469.

što je ranije zaključena nagodba, ali samo ukoliko u ovoj fazi postupka postoje okolnosti na osnovu kojih se može zaključiti o postojanju ovih procesnih prepreka za daljnje vođenje postupka.¹⁷

Prema stajalištu sudske prakse, "kad tužba ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njoj moglo postupati, sud je dužan pozvati stranku da je dopuni".¹⁸ Sud je dužan donijeti rješenje o odbacivanju tužbe koja je podnesena nepravodobno, ako je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe, no nakon upuštanja tuženika u raspravljanje, predsjednik vijeća više nije ovlašten donijeti takvo rješenje izvan ročišta.¹⁹

2. Dostavljanje tužbe tuženiku

Nakon prethodnog ispitivanja tužbe slijedi *obvezno dostavljanje tužbe tuženiku na odgovor* u roku od 30 dana po prijemu potpune i ispravne tužbe u sud. Tuženik se upozorava na posljedice nedostavljanja odgovora na tužbu (donošenje presude na osnovi propuštanja, nemogućnost isticanja prigovora mjesne nenadležnosti), te što sve treba sadržavati odgovor na tužbu, a to su eventualno procesni prigovori, izjašnjavanja o zahtjevu, navođenje činjenica na kojima tuženik zasniva svoje navode i dokaze s kojima te činjenice dokazuje te pravni temelj za svoje navode.²⁰

Tužba s prilogima se dostavlja tuženiku na odgovor u roku od 30 dana od dana primitka ispravne i potpune tužbe u sudu (FZPP, čl. 69.). U odnosu na čl. 266. SFZPP-a ovo je potpuno nova odredba i stavlja sudu zadatak da u roku od 30 dana, računajući od dana prijema potpune i ispravne tužbe u sudu dostavi tuženiku tužbu na odgovor. *Ratio legis* institucionaliziranja ove odredbe jest određivanje maksimalnog zakonskog roka, unutar kojeg je postupajući sud obavezan procesuirati formalno-pravno regularnu tužbu, njenim dostavljanjem tuženiku, čime dolazi do litispendencije i zasnivanja parnice.²¹ Nakon ispitivanja tužbe sud upućuje tužbu pisarnici suda da primjerak tužbe dostavi jednom tuženiku ili svakom od tuženika, ako ih ima više.²²

III / ODGOVOR NA TUŽBU

1. Odgovor na tužbu i njegov sadržaj

Nakon primitka tužbe s prilogima, tuženik je *dužan* najkasnije u roku od 30 dana dostaviti sudu pismeni odgovor na tužbu (FZPP, čl. 70.). Jedna od temeljnih izmjena novog zakona je ta što odgovor na tužbu koji je do sada bio fakultativan postaje *obavezan*,

¹⁷ Pogledaj SELIMOVIĆ, S., *Osvrt na Zakon o parničnom postupku Federacije BiH*, Zbornik radova Drugo međunarodno savjetovanje «Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse», Neum, 4., 5. i 6. lipnja 2004. god., Mostar, 2004. (dalje – SELIMOVIĆ), str. 275.

¹⁸ Vidi odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje – VSH), Rev – 3391/93. od 30. ožujka 1994. god., DIKA – ČIZMIĆ, o. c., str. 469.

¹⁹ Takvo stajalište je zauzeo ŽS u Rijeci, GŽ – 520/98. od 15. travnja 1998. god. DIKA – ČIZMIĆ, o. c., str. 471.

²⁰ Tako SELIMOVIĆ, o. c., str. 275.

²¹ Pogledaj OMANOVIĆ, o. c., str. 35.

²² Usp. RAJOVIĆ, o. c., str. 69.

jer je sada tuženik dužan nakon prijema tužbe, najkasnije u roku od 30 dana, dostaviti sudu pismeni odgovor na tužbu pod prijetnjom kontumacijskih posljedica. Logično je stoga da je propisana dužnost suda tuženika poučiti o navedenoj obvezi prilikom dostavljanja tužbe, kao i o tome što treba sadržavati odgovor na tužbu te o posljedicama nedostavljanja.²³

U odgovoru na tužbu, tuženik treba istaknuti moguće procesne prigovore i očitovati se priznaje li ili osporava postavljeni tužbeni zahtjev, te navesti i druge podatke (FZPP, čl. 71. st. 1.). Ako tuženik osporava tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu mora sadržavati i razloge zbog kojih se tužbeni zahtjev osporava, činjenice na kojima tuženik temelji svoje navode, dokaze kojima se utvrđuju te činjenice te pravni temelj za navode tuženika (FZPP, čl. 71. st. 2.).

Nerazumljiv ili nepotpun odgovor na tužbu sud vraća tuženiku i u slučaju da ne otkloni nedostatke, odgovor na tužbu se odbacuje. Kad je predviđeno da stranka može staviti određeni prigovor ili prijedlog ili poduzeti kakvu drugu parničnu radnju, dok se tuženik ne upusti u raspravu o glavnoj stvari, takav prigovor, odnosno prijedlog može se staviti dok sud ne primi odgovor na tužbu. Trenutak prijema odgovora na tužbu u sudu jest trenutak upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari (*meritum rei*).²⁴

Sadržaj odgovora na tužbu ograničen je na zahtjeve istaknute u tužbi i na procesna pitanja u vezi s tim zahtjevom. U odgovoru tuženik ne može isticati svoje samostalne meritorne zahtjeve protiv tužitelja - osim zahtjeva za naknadu parničnih troškova i prigovora radi kompenziranja u parnici - jer bi takvi zahtjevi predstavljali novu tužbu.²⁵ Stav je sudske prakse da svaki odgovor na tužbu koji ne sadrži priznanje tužbenog zahtjeva predstavlja njegovo osporavanje.²⁶

Ako tuženik u odgovoru na tužbu prizna tužbeni zahtjev, sud će odmah donijeti presudu na temelju priznanja.²⁷ Ako se tuženik brani ma kojim od sredstava obrane, odgovor na tužbu može biti od takvog utjecaja na daljnji tijek parnice da sud i ne održava pripremno ročište.

To posebice važi u slučaju kada sud nađe da je tužbom i odgovorom na tužbu glavna rasprava dovoljno pripremljena i da se ne postavljaju procesno - pravna pitanja. Tada se pripremno ročište neće ni održavati i odmah će se zakazati glavna rasprava. Razlozi za ovakvo upravljanje parnicom leže u procesnoj ekonomiji, uštedi koja se postiže u vremenu i troškovima parničenja.²⁸

Dostavljanje odgovora tuženiku može stvoriti određene procesne prednosti.²⁹

2. Protutužba i odgovor na protutužbu

Tuženik može u odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu, *podnijeti protutužbu* ako je zahtjev protutužbe u vezi s tužbenim zahtjevom, ili ako se ti zahtjevi mogu prebiti, ili ako se protutužbom traži utvrđenje kojeg prava ili pravnog odnosa o

²³ Vidi OMANOVIĆ, o. c., str. 36.

²⁴ Podrobnije o tome SELIMOVIĆ, o. c., str. 275.

²⁵ Šire o tome TRIVA, S., *Gradansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 1983. (dalje - TRIVA), str. 427.

²⁶ Vidi OMANOVIĆ, S., *Dispositio u gradanskom sudskom postupku*, Mostar, 2002. str. 347.

²⁷ Podrobnije o tome TRIVA, o. c., str. 427.

²⁸ Detaljnije o tome RAJOVIĆ, o. c., str. 69.

²⁹ Više o ovome TRIVA, o. c. str. 427.

čijem postojanju ili nepostojanju ovisi u cijelosti ili djelomično odluka o tužbenom zahtjevu (FZPP, čl. 74. st. 1.).

Nakon održavanja pripremnog ročišta protutužba se može podnijeti samo uz priustanak tužitelja i ako sud ocijeni da podnošenje protutužbe nije usmjereno na odugovlačenje postupka (FZPP, čl. 74. st. 2.). Protutužba se ne može podnijeti ako je za zahtjev iz protutužbe stvarno nadležan viši sud (FZPP, čl. 74. st. 3.).

Propisuje se *koneksna, konpenzabilna i prejudiciijelna protutužba*. Za protutužbu u pogledu sadržaja i forme važi ono što važi i za tužbu. Tuženik nije dužan svoj zahtjev ostvarivati u protutužbi, to može učiniti u samostalnoj parnici. Protutužba je samo mogućnost, a ne i dužnost za tuženika.³⁰

Protutužba je nova tužba koju u odgovoru na tužbu, pripremnom ročištu i izuzetno poslije pripremnog ročišta podnosi tuženik (*protutužitelj*) protiv tužitelja (*protutuženika*) iz već ranije pokrenute parnice.³¹

Protutužitelj tom tužbom ostvaruje svoj samostalni tužbeni zahtjev protiv protutuženika pred istim sudom i u istoj parnici. Protutužba će biti dopuštena ako je:

1. Koneksna – kada je zahtjev protutužbe u vezi s tužbenim zahtjevom (to će biti slučaj kada oba zahtjeva proizlaze iz istog pravnog odnosa ili iz istog stvarnog događaja) ili
2. Konpenzabilna – kada su zahtjevi takvi da se mogu međusobno prebiti (to će sud učiniti tako što će najprije deklaratornim judikatom odlučiti o osnovanosti tužbenog i protutužbenog zahtjeva, zatim će ih konstitutivnom odlukom međusobno prebiti, te će konačno svojom kondemnatornom odlukom usvojiti onaj dio zahtjeva koji nadilazi djelomično konpenzirani iznos) ili
3. Prejudiciijelna – kada se protutužbom traži utvrđenje nekog pravnog odnosa ili prava od čijeg postojanja ili nepostojanja ovisi odluka o tužbenom zahtjevu (to je slučaj kada tužitelj vlasničkom tužbom zahtjeva predaju neke stvari, a tuženik prejudiciijelnom protutužbom traži utvrđenje da je upravo on vlasnik te iste stvari).³²

Prema stajalištu sudske prakse kada je podnijet protutužbeni zahtjev vezan za tužbeni zahtjev, koji ima karakter prethodnog pitanja, sud je dužan rješenjem dopustiti raspravljanje po protutužbi, u postupku raspraviti protutužbeni zahtjev i o protutužbenom zahtjevu odlučiti u dispozitivu presude.³³

IV / PRIPREMNO ROČIŠTE

1. Općenito

Nakon primitka odgovora na tužbu, odnosno odgovora na protutužbu, sud treba *zakazati* pripremnog ročište (FZPP, čl. 75. st. 1.). Ako tuženik nije dostavio odgovor na tužbu, a tužitelj u tužbi nije tražio donošenje presude zbog propuštanja, sud će *zakazati*

³⁰ *Ibid.*, str. 337.

³¹ Tako i šire o tome KANDARE, B. ČIZMIĆ, J., *Priručnik iz građanskog parničnog procesnog prava*, Mostar, 1996. (dalje KANDARE – ČIZMIĆ), str. 108. - 109.

³² *Ibid.*, str. 109.

³³ Vidi rješenje VS FBiH, br. REV 117/97., od 13.10.1997. godine – objavljeno u Biltenu broj 2/97.

pripremno ročište nakon proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu (FZPP, čl. 75. st. 2.). Kad god je moguće, datum održavanja pripremnog ročišta treba odrediti uz prethodnu konzultaciju sa strankama.

Pripremno ročište održat će se, u pravilu, najkasnije u roku od 30 dana od dana primitka u sudu pismenog odgovora na tužbu, odnosno od dana proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu, ili, ako je tuženik podnio protutužbu, u roku od 30 dana od dana primitka odgovora na protutužbu (FZPP, čl. 75. st. 3.).³⁴ Pripremno ročište *obvezno se zakazuje*, osim u slučaju kad nema spornih činjenica ili ako sud ocijeni da zbog jednostavnosti predmeta pripremno ročište nije potrebno.³⁵

U pozivu za pripremno ročište sud će izvjestiti stranke o posljedicama izostanka s pripremnog ročišta, kao i o tome da su dužne najkasnije na pripremnom ročištu iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti sve dokaze koje žele izvesti u tijeku postupka, te na pripremno ročište donijeti sve isprave i predmete koje žele upotrijebiti kao dokaz (FZPP, čl. 77.). Ovo je još jedno racionalno rješenje u pogledu pripremanja pripremnog ročišta: sud strankama već u pozivu nalaže da na pripremno ročište dođu spremne, tj. da donesu sve isprave koje eventualno žele upotrijebiti kao dokaz kao i sve predmete koje namjeravaju predstaviti kao dokaze.³⁶

Stranke su dužne doći na ročište. Tuženik je uredno pozvan na ročište ako mu je poziv za pripremno ročište pravodobno dostavljen. Drugim riječima, tuženiku treba slati poziv tako da mu od primitka poziva do pripremnog ročišta ostane dovoljno vremena za pripremanje i poduzimanje određenih procesnih radnji.³⁷ Uredan poziv je onaj koji je dostavljen po pravilima o dostavljanju, dovoljno pravodobno da se tuženiku omoguću djelotvorno pripremanje za raspravljanje pred sudom. Uz poziv za pripremno ročište tuženiku će se dostaviti primjerak tužbe s prilogima, ako mu ranije nije dostavljena, a tužitelju će se uz poziv dostaviti tuženikov odgovor na tužbu, ako je podnesen prije zakazivanja pripremnog ročišta.³⁸

Pripremno ročište počinje tako što tužitelj ukratko izlaže tužbu, a zatim tuženik ukratko izlaže odgovor na tužbu (FZPP, čl. 78. st. 1.).

Kad je potrebno, sud će zatražiti od stranaka razjašnjenje u svezi s njihovim navodima ili prijedlozima (FZPP, čl. 78. st. 2.). Naglašeno je da tužitelj sažeto izlaže tužbu, i to na samom početku pripremnog ročišta, sve u cilju djelotvornog postupanja u postupku i ekonomičnosti.³⁹ Sudac otvara pripremno ročište i utvrđuje jesu li došle stranke. Ako nisu prisutne, on provjerava jesu li uredno pozvane.⁴⁰ Zadatak je pripremnog ročišta da sud, uz suradnju stranaka, otkloni smetnje koje sprječavaju daljnje postupanje i da sredi materijal o glavnoj stvari kako bi se glavna rasprava mogla što uspješnije i što prije okončati.⁴¹ U skladu s načelom usmenosti u parničnom postupku, izlaganje tužbe i

³⁴ U tom je smislu i sudska praksa: Ocijenjeno je da tuženik nije uredno pozvan na ročište kad je između primitka poziva na ročište i održanog ročišta proteklo 5 dana. Vidi VSH, GZZ - 40/93. od 21. listopada 1993. god.; DIKA - ČIZMIĆ, o. c., str. 481.

³⁵ Tako i šire o tome SELIMOVIĆ, o. c., str. 275.

³⁶ Vidi OMANOVIĆ, o. c., str. 39.

³⁷ Tako i u sudskoj praksi: Ne može se donijeti presuda zbog izostanka ako od dana kad je tuženik primio poziv za pripremno ročište do pripremnog ročišta nije proteklo 8 dana (VSH, REV - 2498/96 od 28. siječnja 1997. god.), DIKA - ČIZMIĆ, o. c., str. 479.

³⁸ Šire o tome DIKA - ČIZMIĆ, o. c., str. 483.

³⁹ Vidi OMANOVIĆ, o. c., str. 39.

⁴⁰ Tako i detaljnije o tome kod POZNIĆ, o. c., str. 216. - 217.

⁴¹ Šire o tome TRIVA, o. c., str. 429.

odgovora na tužbu na pripremnom ročištu mora biti usmeno. Pripremno ročište vodi se po načelu kontradiktornosti. Stranke su dužne usmeno izložiti svoje zahtjeve, činjenice na kojima te zahtjeve temelje i dokaze kojima se te činjenice mogu utvrditi. Odredbe o javnosti glavne rasprave vrijede i za pripremno ročište.⁴² Stranke mogu tijekom cijelog pripremnog ročišta, sve do njegova zaključenja, istaknuti prigovore stvarne i mjesne nadležnosti, kao i zahtjev za osiguranje parničnih troškova, te pozvati prethodnika da kao stranka stupi u parnicu.

Nakon izlaganja tužbe i odgovora na tužbu raspravljat će se o pitanjima koja se odnose na smetnje za daljnji tijek postupka. O tim se pitanjima mogu na pripremnom ročištu izvoditi dokazi kad je to potrebno. Sud će po prigovoru tuženika ili po službenoj dužnosti postupiti tako što će donijeti rješenje kojim se tužba odbacuje ako ustanovi:

1. da rješavanje o tužbenom zahtjevu ne spada u sudsku nadležnost;
2. da je tužba podnesena neblagovremeno ako je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe;
3. da o istom zahtjevu već teče parnica;
4. da je stvar pravomoćno presuđena;
5. da je o predmetu spora sklopljena sudska nagodba;
6. da se tužitelj odrekao tužbenog zahtjeva;
7. da ne postoji pravni interes tužitelja za podnošenje tužbe za utvrđenje;
8. da tužitelj u roku koji je sud odredio nije otklonio nedostatke u pogledu sadržaja tužbe i odgovora na tužbu.

Sud donosi rješenje kojim se sud oglašava nenadležnim i predmet ustupa drugom sudu ako utvrdi:

1. da nije mjesno nadležan rješavati o tužbenom zahtjevu; ili
2. da nije stvarno nadležan rješavati o tužbenom zahtjevu, ako odredbama ovoga zakona nije određeno drugačije. Ako sud ne prihvati prigovor da postoji koja od smetnji za vođenje postupka, odluku o prigovoru donijet će zajedno s odlukom o glavnoj stvari. Protiv ove odluke nije dopuštena posebna žalba (FZPP, čl. 67. i čl. 79.).

Na pripremnom ročištu sud može odlučivati o svim procesnim pitanjima o kojima je bio ovlašten odlučivati u ranijim stadijima pripremanja glavne rasprave. Na ovom ročištu sud mora zauzeti stav o svim procesnim pitanjima koja su se dotad pojavila.⁴³ Dakle, najprije se raspravlja o pitanjima koja se odnose na procesne smetnje, bilo da se radi o smetnjama čije je rješavanje zbog nedovoljnih činjenica sud odložio nakon ispitivanja tužbe ili smetnjama čije postojanje ranije nije ni primjećivao, odnosno smetnjama na čije postojanje je ukazano u odgovoru na tužbu ili na pripremnom ročištu.⁴⁴

U daljnjem tijeku pripremnog ročišta raspravljat će se o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge (FZPP, čl. 80.). Odredba

⁴² Pogledaj ZUGLIA, S. – TRIVA, S., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Zagreb, 1957. (dalje – ZUGLIA – TRIVA), str. 27.

⁴³ Vidi TRIVA, o. c., str. 420.

⁴⁴ Podrobnije o tome ALEKSIĆ, R., *Novine u Nacrtu ZPP Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, Zbornik radova Međunarodno savjetovanje « Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse »*, Neum, 6. 7. 8. lipnja, 2003., Mostar, 2003. godine (dalje – ALEKSIĆ), str. 361.

ovog članka vodi kroz daljnji tijek procedure na pripremnom ročištu gdje je puna inicijativa dana strankama u postupku (prijedlozi, činjenice, navodi, obrazloženja, itd.).⁴⁵ Nakon što se utvrdi da ne postoje procesne smetnje u daljnjem tijeku postupka, raspravlja se o prijedlozima stranaka, činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge, a zavisno od rezultata raspravljanja, sud mora odlučiti o čemu će se raspravljati i koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi (FZPP, čl. 81. st. 1.). Prijedloge koje ne smatra bitnim za donošenje odluke sud treba odbiti i u rješenju mora naznačiti razlog odbijanja i protiv ovog rješenja nije dopuštena posebna žalba (FZPP, čl. 81. st. 2. i st. 3.). U ovom se članku ogleda realna pravna svrha institucije pripremnog ročišta: shodno rezultatima rasprave, sud odlučuje što će biti u središtu raspravljanja na glavnoj raspravi kao i koji će se dokazi na njoj izvesti. Nebitne prijedloge sud izdvaja od konstruktivnih odbijajući ih pri čemu je u obrazloženju rješenja sud obavezan naznačiti razloge odbijanja.⁴⁶

2. Dokazi i dokazivanje

Kao *novina* koja zaslužuje da se posebice istakne jest odredba čl. 81. FZPP-a i čl. 81. Zakona o parničnom postupku Republike Srpske (*«Službeni glasnik Republike Srpske»*, broj 58/03., dalje – **ZPP RS**) i čl. 220. Zakona o parničnom postupku Distrikta Brčko (*«Službeni glasnik Brčko Distrikt BiH»*, broj 5/00., dalje – **ZPP BD**) koja utvrđuje pravo suda da prema rezultatima raspravljanja na pripremnom ročištu odlučuje o čemu će se raspravljati i koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.⁴⁷

Radi ostvarenja načela slobodne ocjene dokaza, odlučivanje o tome koji će se dokazi izvesti radi utvrđivanja činjenica od kojih ovisi osnovanost tužbenog zahtjeva, rezervirano je za sud koji odlučuje o njegovoj osnovanosti.⁴⁸

Radi ostvarenja načela neposrednosti ovi dokazi mogu se, u pravilu, izvoditi samo pred sudom koji ocjenjuje njihovu dokaznu vrijednost (glavna rasprava), ali radi načela ekonomičnosti na pripremnom ročištu se koncentriraju dokazna sredstva.⁴⁹

Ako sud, na prijedlog stranke, odredi izvođenje dokaza vještačenjem, uvijek će odrediti *rok* u kojem se vještak treba pripremiti i dostaviti svoj *nalaz i mišljenje* (FZPP, čl. 82. st. 1.).

Pri određivanju ovog roka sud će voditi računa o tome da pismeni nalaz i mišljenje mora dostaviti strankama *najkasnije osam dana* prije održavanja ročišta za glavnu raspravu (FZPP, čl. 82.). Ovdje se radi o specifikumu: dokaz vještačenjem na pripremnom ročištu, koji predlaže stranka, a sud ga može odobriti određujući rok u kojem vještak treba potkrijepiti rezultate svoje ekspertize. Naznačeno je da sud pri određivanju ovog roka treba voditi računa o sljedećem: *pismeni* nalaz i mišljenje sud *mora* dostaviti strankama unutar roka od osam dana prije održavanja ročišta za glavnu raspravu.⁵⁰ Za razliku od čl. 82. FZPP-a i čl. 82. ZPP-a RS, u čl. 221. ZPP-a BD rok za dostavu pismenog nalaza i mišljenja strankama nije određen na ovaj način, nego je ostalo ovlaštenje sudu da odlučuje o njemu.

⁴⁵ Tako OMANOVIĆ, o. c., str. 40.

⁴⁶ *Ibid.*, str. 40.

⁴⁷ Šire o tome kod POROBIĆ, o. c., str. 553.

⁴⁸ Pogledaj TRIVA, o. c., str. 430.

⁴⁹ *Ibid.*, str. 430.

⁵⁰ Tako OMANOVIĆ, o. c., str. 43.

3. Upravljanje postupkom na pripremnom ročištu

Jednim dijelom, procedura koja se odvija na pripremnom ročištu, predstavlja uvjet za racionalno obavljanje sudske radnje, drugim dijelom od značenja je za mogućnost poduzimanja nekih procesnih radnji, a trećim dijelom ima značenje za racionalizaciju održavanja glavne rasprave.⁵¹ Osnovni cilj pripremnog ročišta je da se potpuno *razjasni* predmet spora, odrede činjenice koje stranke treba da dokažu, da iznesu dokaze kojima će dokazivati činjenice, jednom riječju, da se prikupi procesna građa potrebna za raspravljanje i odlučivanje i na taj način izvrše kvalitetne pripreme za glavnu raspravu kako bi se na jednom ročištu za glavnu raspravu okončao parnični postupak i donijela odluka.⁵²

1. Ako pred istim sudom teče više parnica između istih osoba ili u kojima je ista osoba protivnik raznih tužitelja ili raznih tuženika, sud može, uz suglasnost stranaka, *rješenjem spojiti* sve te parnice radi zajedničkog raspravljanja, ako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi. Za sve spojene parnice sud će donijeti zajedničku presudu (FZPP, čl. 83. st. 1.).

Sud može, uz suglasnost stranaka, odrediti da se odvojeno raspravlja o pojedinim zahtjevima iz iste tužbe, te će nakon svršetka odvojenog raspravljanja donijeti posebne odluke o tim zahtjevima (FZPP, čl. 83. st. 2.).

Ustanovi spajanja parnica krajnji je cilj ekonomičnost i racionalnost postupanja. Prvu situaciju karakteriziraju dvije značajke: isti sud i više parnica između istih osoba, a drugu situaciju obilježavaju također dva čimbenika: isti sud i više parnica u kojima je ista osoba protivnik suparničara na aktivnoj ili pasivnoj parničnoj strani. Rezultat je isti: sud će rješenjem spojiti sve te parnice u cilju zajedničkog raspravljanja i za sve tako spojene parnice donijeti zajedničku presudu. Sud može, ukoliko se stranke slože, odrediti odvojeno raspravljanje o pojedinačnim zahtjevima, o čemu će rješenja u pravilu (izuzeci su mogući) donijeti najkasnije na pripremnom ročištu ili do početka glavne rasprave, ako pripremno ročište nije održano (FZPP, čl. 83. st. 3.). Sve ovo pod uvjetom da sud nađe da bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi postupka.⁵³ I do sada je sud mogao spajati više parnica koje teku pred istim sudom između istih osoba ili u kojima je ista osoba protivnik raznih tužitelja ili raznih tuženika, uz napomenu da se rješenjem može izvršiti spajanje svih tih parnica radi zajedničkog raspravljanja, uz suglasnost stranaka, kako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi postupka.⁵⁴

2. Ako na pripremno ročište ne dođe tužitelj, a bio je uredno obaviješten, smatrat će se da je tužba povučena, osim ako tuženik ne zahtijeva da se ročište održi (FZPP, čl. 84. st. 1.).

Ako na pripremno ročište ne dođe uredno obaviješten tuženik, ročište će se održati bez njegove nazočnosti (FZPP, čl. 84. st. 2.).

⁵¹ Usp. RAJOVIĆ, o. c., str. 71.

⁵² Tako i podrobnije o tome ALEKSIĆ, o. c., str. 361.

⁵³ Vidi OMANOVIĆ, o. c., str. 41.

⁵⁴ Šire o tome POROBIĆ, o. c., str. 553.

Ovo je potpuno nova odredba koja regulira dvije različite situacije. U prvom slučaju, s pripremnog ročišta izostaje uredno obaviješteni tužitelj; posljedica je fikcija o povlačenju tužbe, izuzev ukoliko tuženik ne zahtijeva da se ročište održi, jer treba poštovati njegov pravni interes. Drugi slučaj je kada s pripremnog ročišta izostane uredno obaviješteni tuženik: sud će tada raspravljati s prisutnim tužiteljem. Naime, nema kontumacijskih posljedica za tuženika, jer je tuženik odgovorio na tužbu i time izbjegao donošenje presude na temelju priznanja.⁵⁵

Prema čl. 272. SFZPP-a, ako na pripremnog ročište ne dođe tužitelj ili tuženik, a nema uvjeta za donošenje presude zbog izostanka (SFZPP, čl. 314.), raspravljat će se s prisutnom strankom. Uvođenje novine u čl. 84. FZPP-a učinjene su u cilju sprječavanja odugovlačenja postupka i kako bi se tužitelj i tuženik učinili odgovornim za svoje postupke pred sudom.⁵⁶

Nije dopušteno da sud čita sadržaj tužbe i odgovora na tužbu. No to će ipak biti nužno u odnosu na stranku koja je izostala, a ročište se unatoč tome održi.⁵⁷

Značenje pripremnog ročišta ogleda se i kroz čl. 84. FZPP-a i čl. 84. ZPP-a RS, kojom su utvrđene posljedice nedolaska na pripremnog ročište. Za razliku od ovoga, prema čl. 222. ZPP-a BD, ako na pripremnog ročište ne dođe uredno pozvan tužitelj ili tuženik, a nema uvjeta za donošenje presude zbog izostanka, sud će raspravljati s prisutnom strankom.⁵⁸

Na pripremnom ročištu sud ima u pogledu upravljanja postupkom sve ovlasti koje ima i na glavnoj raspravi (FZPP, čl. 85.).

Ovo je nova odredba kojom se generalno regulira pripremnog ročište, a tiče se izjednačavanja ovlaštenja suda na pripremnom ročištu i glavnoj raspravi.⁵⁹

4. Medijacija i sudska nagodba

1. Novina u FZPP-u je uvođenje postupka medijacije, kojeg shodno čl. 86. ZPP-a RS, odnosno izmijenjenom čl. 405. ZPP-a BD predlaže sud. Najkasnije na pripremnom ročištu, sud može, ukoliko ocijeni da je to svrhovito s obzirom na prirodu spora i druge okolnosti, predložiti strankama da spor riješe u postupku *medijacije*, kako je predviđeno posebnim zakonom (FZPP, čl. 86. st. 1.). Takav prijedlog mogu staviti i stranke sporazumno do zaključenja glavne rasprave (FZPP, čl. 86. st. 2.).

Sam postupak medijacije nije reguliran FZPP-om nego posebnim zakonom kojim se detaljno reguliraju načela i postupak medijacije, dok je kroz dosadašnju praksu suda u Brčko Distrikta BiH ovaj vid rješavanja parnice pokazao zavidne rezultate. U BiH već aktivno djeluje udruga medijatora čije će iskustvo biti dragocjena pomoć u daljnjoj izobrazbi sudaca i odvjetnika u ovoj oblasti.⁶⁰

⁵⁵ Tako OMANOVIĆ, o. c., str. 42.

⁵⁶ Podrobnije o tome SELIMOVIĆ, o. c., str. 361.

⁵⁷ Vidi TRIVA, o. c., str. 429.

⁵⁸ Tako POROBIĆ, o. c., str. 553.

⁵⁹ Šire o tome OMANOVIĆ, o. c., str. 42.

⁶⁰ Detaljnije o tome ALEKSIĆ, o. c., str. 361. – 362.

Postupak medijacije na teritoriju Bosne i Hercegovine je uređen Zakonom o postupku medijacije (*«Službeni glasnik Bosne i Hercegovine»* broj 37/04., dalje – ZPM).⁶¹

Medijacija je postupak u kojem treća neutralna osoba (medijator) pomaže strankama u nastojanju da postignu obostrano prihvatljivo rješenje spora. Medijator ne može strankama nametnuti rješenje spora (ZPM, čl. 2.).⁶²

2. Stranke mogu zaključiti nagodbu o predmetu spora u tijeku cijelog postupka, *sudska nagodba* (FZPP, čl. 87.).

Sud treba, na način koji ne ugrožava njegovu nepristranost, na pripremnom ročištu, kao i u tijeku cijeloga postupka, nastojati da stranke zaključe sudska nagodbu (FZPP, čl. 88. st. 1.).

U cilju doprinosa nagodbi sud može, kada ocijeni da je to utemeljeno, strankama predložiti da se nagode, vodeći računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima (FZPP, čl. 88. st. 2.).

Sudska nagodba može se odnositi na cijeli tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio (FZPP, čl. 89. st. 1.). Pred sudom se ne može zaključiti nagodba glede zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (FZPP, čl. 89. st. 2.).

Sudska nagodba je ugovor kojim stranke utvrđuju svoje građanskopravne odnose kojima mogu slobodno raspolagati, zaključen u pismenoj formi u parnici ili izvan parnice, pred nadležnim sudom i dopušten od suda, koji ima svojstva pravomoćne presude i ako se njime utvrđuje obveza za neku činidbu onda i svojstvo izvršne isprave.⁶³

Sudska nagodba dovodi do okončanja parnice, odnosno do sprječavanja da do parnice uopće dođe. Sudska nagodba dispozitivna je parnična radnja obje stranke i stranke ugovorenice gube pravni interes za traženje pravne zaštite od suda. Sudska nagodba ima određene procesno-pravne učinke, ali je ona ugovor kojim stranke uređuju svoje građansko-pravne odnose kojima mogu slobodno raspolagati. Po svojoj prirodi sudska nagodba može biti kondemnatorna, konstitutivna i deklaratorna. Sudska nagodba kondemnatornog značenja predstavlja izvršnu ispravu.⁶⁴

Sporazum stranaka o nagodbi unosi se u *zapisnik* (FZPP, čl. 90. st. 1.). Nagodba je zaključena kada stranke potpišu zapisnik (FZPP, čl. 90. st. 2.). Ona sadrži i sporazum o troškovima. Ako stranke ne postignu sporazum o troškovima, mogu se dogovoriti da odluku o troškovima donese sud (FZPP, čl. 90. st. 3.). Sud treba strankama izdati ovjeren prijelaz zapisnika u koji je unesena nagodba (FZPP, čl. 90. st. 4.), kao dokaz o njezinu zaključenju, a do sada je to sud radio samo po zahtjevu stranaka. Sudska nagodba ima snagu ovršnog naslova (FZPP, čl. 91.), što je do sada vrijedilo u našem pozitivnom građansko-procesnom pravu, ali nije bilo izričito propisano starim zakonom.⁶⁵

Sudska se nagodba može pobijati samo *tužbom* (FZPP, čl. 92. st. 1.). Sudska se nagodba može pobijati ako je zaključena u zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevara (FZPP, čl. 92. st. 2.). Tužba se može podnijeti u roku od tri mjeseca od dana saznanja za

⁶¹ Vidi POROBIĆ, o. c., str. 554.

⁶² U izradi i pojašnjavanju odredbi Zakona o postupku medijacije sudjelovala je i američka organizacija ABACILLI.

⁶³ Podrobnije o tome TRIVA, o. c., str. 448. – 449.

⁶⁴ Šire DIKA – ČIZMIĆ, o. c., str. 530.

⁶⁵ Vidi OMANOVIĆ, o. c., str. 44.

razloge pobijanja, a najkasnije u roku od pet godina od dana zaključenja sudske nagodbe (FZPP, čl. 92. st. 3.).⁶⁶

U čl. 305. SFZPP-a i čl. 89. drafta FZPP-a od 05. kolovoza 2002. godine, bila je sadržana odredba koja je predviđala mogućnost zaključenja izvanparnične nagodbe. Ova kva mogućnost je ostavljena i u čl. 253. ZPP-a BD, gdje je utvrđeno da osoba koja namjerava podići tužbu može kod osnovnog suda pokušati postići nagodbu.⁶⁷ Sukladno tim odredbama osoba koja je namjeravala podići tužbu mogla je preko nižeg suda prvog stupnja na čijem području protivna strana ima prebivalište pokušati postići nagodbu.⁶⁸

Osim sudske nagodbe stranke mogu o spornoj stvari zaključiti i nagodbu izvan suda. *Izvangodskom nagodbom* drži se nagodba koja nije zaključena sudjelovanjem nadležnog suda, već izravno od stranaka. Upravo zbog toga što se izvansudska nagodba zaključuje bez sudjelovanja suda, takva nagodba ne predstavlja parničnu radnju i ne utječe na tijek parnice, odnosno nema pravni učinak sudske nagodbe.⁶⁹

Kad je riječ o sudskoj nagodbi, treba istaći da se ovaj institut zaista rijetko primjenjuje u našoj sudskoj praksi, tako da se malo sporova riješi na ovaj način. Iz tih razloga su razmatrana mnoga rješenja koja bi pridonijela da se ubuduće znatno više sporova rješava na ovaj način, jer ne treba se ispustiti iz vida činjenica da sporovi riješeni nagodbom pridonose poboljšanju odnosa među strankama u sporu, dok sporovi riješeni sudskom odlukom zaoštavaju odnose među strankama i često proizvode i nove sporove.

Tako se razmišljalo da se uvedu odredbe o obveznom pokušaju nagodbe na pripremnom ročištu, o čemu bi se sastavljao poseban zapisnik ili kao u ZPP-u BD, da se održi ročište za medijaciju nakon održavanja pripremnog ročišta pred sucem koji ne sudi u predmetu, a po postupku medijacije propisanim posebnim zakonom. Od ovih rješenja se odustalo prvo iz razloga što je ocijenjeno da bi kod obveznog pripremnog ročišta i obveznog pokušaja nagodbe bilo mnogo prethodnih radnji prije glavne rasprave što bi usporavalo postupak.

Ova pitanja se rješavaju sveobuhvatno Zakonom o postupku medijacije. Medijacija je alternativni način rješavanja spornih odnosa i tako povećava fleksibilnost u tretmanu konflikta kroz mogućnost intervencije u raznim fazama sukoba, nasuprot klasičnim postupcima u sudskoj proceduri koji uvijek dolaze poslije eskalacije sukoba. Medijacija može djelovati preventivno tako što se strankama omogućuje samostalno zatražiti proces medijacije prije pokretanja sudskog postupka, a svakako i nakon pokretanja sudskog postupka u cilju rješavanja spora.⁷⁰

Stranke zajednički biraju medijatora s liste medijatora koju utvrđuje Udruženje medijatora, a ako se stranke ne mogu dogovoriti, medijatora imenuje Udruženje.

Sud treba tijekom cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti vodi li se parnica o predmetu o kojem je ranije bila zaključena sudska nagodba i ako utvrdi da se parnica vodi o predmetu o kojem je zaključena sudska nagodba, odbacit će tužbu (FZPP, čl. 93.).

⁶⁶ U tom je smislu i sudska praksa – sudska nagodba ne može se pobijati žalbom – VSH, REV – 28-19/87. od 24. kolovoza 1988. godine, – nego se tužbom može tražiti poništenje nagodbe ako je do zaključenja došlo zbog prisile, prijetnje ili prevare jedne od stranaka – VSH, REV – 2361/89. od 05. travnja 1990. godine, – DIKA – ČIZMIĆ, o. c., str. 535.

⁶⁷ Vidi POROBIĆ, o. c., str. 554.

⁶⁸ Šire o tome OMANOVIĆ, o. c., str. 45.

⁶⁹ Tako DIKA – ČIZMIĆ, o. c., str. 531.

⁷⁰ Vidi ALEKSIĆ, o. c., str. 362. – 363.

U procesno-pravnom smislu sudska nagodba izjednačena je s pravomoćnom presudom. To svojstvo pravomoćnosti sudske nagodbe sprječava da se vodi nova parnica o predmetu o kome je već zaključena sudska nagodba.

V/ ZAKAZIVANJE ROČIŠTA ZA GLAVNU RASPRAVU

Na pripremnom ročištu sud treba rješenjem odrediti: dan i sat održavanja glavne rasprave; pitanja o kojima će se raspravljati na glavnoj raspravi; dokaze koji će se izvesti na glavnoj raspravi; osobe koje će biti pozvane na glavnu raspravu (FZPP, čl. 94. st. 1.). Glavna će se rasprava, u pravilu održati najkasnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta (FZPP, čl. 94. st. 2.). Sud može odrediti da se glavna rasprava održi odmah nakon pripremnog ročišta (FZPP, čl. 94. st. 3.). Ako se procjenjuje da će glavna rasprava trajati duže od jednog dana, ročište će biti zakazano za onoliko dana uzastopce koliko je nužno da se rasprava održi u kontinuitetu (FZPP, čl. 94. st. 4.).

Odredbe FZPP-a u odnosu na čl. 274. SFZPP-a su proširene tako što se odnose na pitanja o kojima će se raspravljati, dokaze koji će se izvoditi te osobe koje će biti pozvane na glavnu raspravu.⁷¹

U pozivu za glavnu raspravu pozvane osobe će se upozoriti na posljedice neodazivanja na glavnu raspravu (ukoliko tužitelj ne dođe na glavnu raspravu, a uredno je obaviješten, tužba se smatra povučenom ukoliko se tuženik ne upusti u raspravljanje).⁷² Zakazivanje glavne rasprave procesna je radnja suda kojom se okončava pripremni stadij postupka.

Sa sadržajem rješenja o zakazivanju glavne rasprave trebaju se upoznati nazočne stranke, te im se ne dostavlja rješenje niti poziv za glavnu raspravu. Sud treba obavijestiti nazočnu stranku i o posljedicama izostanka s ročišta za glavnu raspravu (FZPP, čl. 95.). Ovo rješenje dostavit će se stranci koja nije bila prisutna na pripremnom ročištu uz poziv za glavnu raspravu. U pozivu za glavnu raspravu sud će upozoriti stranku na posljedice izostanka s ročišta.⁷³

Sud treba na ročište za glavnu raspravu pozvati stranke koje nisu bile nazočne na pripremnom ročištu, kao i svjedoke i vještake koje je na pripremnom ročištu odlučio pozvati (FZPP, čl. 96. st. 1.). U pozivu za glavnu raspravu sud treba obavijestiti pozvane o posljedicama izostanka s ročišta (FZPP, čl. 96. st. 2.).

Zakazivanje glavne rasprave je posljednji i obvezni podstadij njezina pripremanja, ako prije toga ne dođe do okončanja parnice.⁷⁴

Rješenje kojim se određuje ročište za glavnu raspravu ima značenje rješenja o upravljanju postupkom, pa protiv njega nije dopuštena posebna žalba.

⁷¹ Tako OMANOVIĆ, o. c., str. 46.

⁷² Podrobnije o tome SELIMOVIĆ, o. c., str. 276.

⁷³ Vidi ALEKSIĆ, o. c., str. 363.

⁷⁴ Šire o tome TRIVA, o. c., str. 432.

VI/ ZAKLJUČAK

FZPP-om uređuje se sudski parnični postupak, a to znači pravila postupka u imovinskim i drugim građansko-pravnim odnosima pred sudovima.

U Federaciji Bosni i Hercegovini je do stupanja na snagu FZPP-a primjenjivan SFZPP. Primjena odredaba SFZPP-a je u praksi dovela do velikog broja neriješenih predmeta, što je jasno ukazalo da sudovi nisu bili efikasni, te da je postupak trajao nedopustivo dugo zbog čega se nužnim pokazalo donošenje novog FZPP-a.

Središnje mjesto u parničnom postupku zauzima glavna rasprava, stadij u kojem sud razmatra relevantnu procesnu građu radi donošenja odluke o osnovanosti tužbenog zahtjeva.⁷⁵

Razlozi ekonomičnosti traže da se glavna rasprava završi što prije, po mogućnosti na jednom ročištu. Da bi to bilo moguće, potrebno je da sud u stadiju pripremanja glavne rasprave utvrdi postojanje procesnih pretpostavki, odluči o incidentalnim pitanjima, da uz suradnju stranaka pregleda stanje stvari, sredi procesnu građu i ostala pitanja koja se tiču upravljanja postupkom.

Prema čl. 62. FZPP-a, sud odmah nakon prijema tužbe počinje pripreme za glavnu raspravu, što držimo pozitivnim jer se naglašava obveza suda da žurno postupa.

Jedna od najznačajnijih novina u FZPP-a je ta što prema čl. 70. odgovor na tužbu, koji je do sada prema čl. 266. SFZPP-a bio fakultativan, postaje obavezan.

U cilju poboljšanja učinkovitosti parničnog postupka u FZPP-u su ugrađene značajne odredbe koje se odnose na pripremno ročište. Odredbom čl. 76. FZPP-a određeno je da je održavanje pripremnog ročišta obvezno, osim u slučajevima u kojima sud ustani da održavanje pripremnog ročišta nije potrebno. Pripremno ročište treba pripremiti tako da na temelju kratke i sažete rasprave na njemu sudac bude u stanju odrediti smjerove daljnjeg raspravljanja i dokazivanja te odmah zakazati glavnu raspravu, priorčavajući strankama datum i vrijeme rasprave.⁷⁶

Značajna novina su i odredbe o posredovanju (medijaciji) te sudskoj nagodbi, u kojima zakonodavac postavlja ciljeve na način da daje prednost dobrovoljnom rješavanju sporova. Značajno je istaknuti da sud može odlučiti da se glavna rasprava održi odmah nakon pripremnog ročišta, čime se omogućuje znatno skraćivanje postupka.

Glavna će se rasprava, u pravilu, održati u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta. Ako se može pretpostaviti da će glavna rasprava trajati duže od jednog dana, ročište treba biti zakazano za onoliko dana uzastopce koliko treba da se rasprava održi u kontinuitetu.

⁷⁵ Podrobnije o tome TRIVA, o. c., str. 423.

⁷⁶ Šire o tome DIKA – ČIZMIĆ, o. c., str. 473.

PREPARING OF THE PRINCIPAL DEBATE

Summary

In this work the author explains the subject "Preparing of the principal debate". The author emphasizes how the Court and parties act in preparing of the principal debate. When the Court receives an action it starts preparing of the principal debate immediately. These preparings are consisted of the previous enquiring of action, delivering the action to the accused on obligatory defendant's plea, keeping preliminary hearing and arranging the principal debate. The previous enquiring of the action is the first and obligatory phase whose aim is to enquire the satisfaction of the proceeding presumptions because the Court is authorized to make meritory evaluation of soundness of pleadings. However, the second obligatory proceeding phase is delivering the action to the accused on obligatory defendant's plea. The accused has to deliver the written defendant's plea to the Court in 30 days after receiving the action with annexes. The third proceeding phase, preparing of the principal debate is keeping of the preliminary hearing. The keeping of the preliminary hearing is obligatory. The aim of the preliminary hearing is that the Court in cooperation with parties in removing obstacles that prevents the following proceedings, arranging material about the principal object in order to successfully finish the principal debate as soon as possible. The fourth and last phase is arranging of the appearance in Court for the principal debate. The Court with its solution will arrange: date and time of keeping of the principal debate, discussion subject, evidence performing and persons who will be invited to the principal debate.

Key words: previous enquiring of action, delivering the action to the accused on obligatory defendant's plea, keeping preliminary hearing and arranging the principal debate.